

สิทธิมนุษยชน กฎหมายไทย และการบังคับใช้กฎหมาย

Human Rights, Thai Law and Law Enforcement

พันตำรวจโท สมเกียรติ เกียรติเลขากุล
ศูนย์ฝึกอบรม ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน (2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ (3) เพื่อประยุกต์หลักธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนมาใช้ ในสังคมปัจจุบัน ผลจากการศึกษาพบว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่มนุษย์แต่ละคนได้มาเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และทุกคนสามารถปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนได้โดยชอบธรรม โดยมีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ เป็นสิทธิที่ติดตัวมากับมนุษย์ (Inherent) มีความเป็นสากล (Universal) ไม่อาจถ่ายโอนให้แก่กันได้ (Indivisible) และไม่ถูกแยกออกจากกัน (Indivisible) สิทธิดังกล่าวนี้มีความเป็นสากลและเป็นนิรันดร์ จุดมุ่งหมายของสิทธิมนุษยชนก็เพื่อประโยชน์สุข ความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติในโลก สิทธิมนุษยชนแบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่ (1) สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to Live) (2) สิทธิที่จะได้รับการศึกษา (Right to Education) (3) สิทธิที่จะทำงาน (Right to Work) (4) สิทธิแห่งเสรีภาพ (Right of Freedom) (5) สิทธิแห่งทรัพย์สิน (Right of Property) และ (6) สิทธิแห่งสัญญาประชาคม (Right of Contact) สิทธิมนุษยชน มีขอบเขตเพียง 2 ประการ ได้แก่ (1) สิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป หมายถึง การปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นพี่น้องระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (2) สิทธิมนุษยชนโดยธรรม หมายถึง การปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์กับสรรพสิ่งที่อยู่ในโลก เสมือนว่าสรรพสิ่งนั้นล้วนเป็นพี่น้องกันกับมนุษย์ เพราะมนุษย์ได้พึ่งพาอาศัยในการดำรงชีวิตอยู่ สิทธิมนุษยชนโดยธรรมจึงมีความหมายที่กว้าง เช่น มนุษย์กับสัตว์

คำสำคัญ: หลักธรรม, พระพุทธศาสนาเถรวาท, สิทธิมนุษยชน

บทนำ

การติดต่อสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ที่แพร่กระจายข้อมูลสารสนเทศไปทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เป็นการเชื่อมโยงผู้คนทั้งหลายด้วยความรู้สึกในการรับรู้เรื่องราวต่างๆ ร่วมกัน ประเด็น ที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมไทย พบเห็นรับรู้ได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน

จนกระทั่งนำไปสู่ระดับชาติก็คือปัญหาเรื่อง “การกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน การละเมิดต่อกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย” มีคำถามที่น่าสนใจหลากหลายมุมมองให้ขบคิดค้นหาคำตอบ เช่น คนเราเกิดมาแล้วมีสิทธิหน้าที่อะไรบ้าง ? การบังคับใช้กฎหมายที่กระทบต่อหลักสิทธิมนุษยชนสามารถกระทำได้หรือไม่เพียงใด ? ในทางสังคม

วิทยานันนั้นมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่รวมกลุ่มกัน จึงมีความจำเป็นจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์หรือกติกา เช่น วิถีชาวบ้าน ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ศิลธรรมจรรยา หลักศาสนา และกฎหมาย เพื่อเป็น เครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของสมาชิก ในสังคมให้มีระเบียบแบบแผนอย่างเดียวกัน ดำรง รักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ของสังคมส่วนรวม กฎเกณฑ์ดังกล่าวเรียกว่า “ปทัสถานทางสังคม” (Social Norms) ดังภาษิต ละตินบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ที่ไหนมีสังคม ที่นั่นมี กฎหมาย” (Ubi societas, ibi jus) ประเด็นปัญหา เรื่อง สิทธิมนุษยชน กฎหมายไทย และการบังคับใช้ กฎหมาย จึงมีความสำคัญควรค่าที่จะหยิบยกนำมา เข้าสู่กระบวนการสังเคราะห์ (Synthesis) บูรณาการ ปัจจัย แนวคิดเข้ามาเป็นองค์ประกอบร่วมกัน ให้ตก ผลึก ทางความคิดพัฒนานำไปสู่หลักการสิทธิ มนุษยชน หลักกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย ที่มีความถูกต้องสมบูรณ์สอดคล้องเหมาะสมกับ สภาพของสังคมไทย

นับตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) ซึ่งเป็นวันประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัย สามัญ สมัยที่ 3 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้มี ข้อมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ตามข้อมติที่ 217 A (III) ถือกันว่าเป็น เอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการ วางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับ แรกของโลก และเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่าง ประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การ

สหประชาชาติในลำดับที่ 55 ได้ยึดถือปฏิบัติตาม ปฏิญญาดังกล่าว เช่น การเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก ตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน 7 ฉบับ ได้แก่ (1) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัด การเลือก ปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) (2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) (3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิ ททางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) (4) กติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) (5) อนุสัญญาว่าด้วยการ ขจัด การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: ICERD) (6) อนุสัญญาว่าด้วย การต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือ การ ลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยี ศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) และ (7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ คนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD)

พัฒนาการของสังคมไทยเล็งเห็น ความสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง จึงได้ ขับเคลื่อน ให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ (National Human Rights Commission of Thailand) (กสม.) ชุดแรก จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลบังคับใช้

เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยมีสถานการณ์เป็นองค์การอิสระที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากแรงผลักดันตามข้อเรียกร้องของประชาชน ซึ่งมุ่งหวังให้มีกลไกอิสระเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม คัดกรอง และพิทักษ์สิทธิเสรีภาพให้มีผลปรากฏเป็นจริง กระบวนการออกกฎหมายในการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นับเป็นแบบอย่างที่ดีของการร่างกฎหมายที่มีผลเกี่ยวข้องกับประชาชน โดยมีกระบวนการประชาพิจารณ์รับฟังข้อมูลความคิดเห็นเห็นเสียงสะท้อนจากสังคมทั่วประเทศ ขณะเดียวกันภาคประชาชนก็ตื่นตัวมีส่วนร่วมจัดเวทีศึกษาแลกเปลี่ยนบทเรียนที่สำคัญ ซึ่งก่อผลให้มีการปรับปรุงกฎหมายในหลายประเด็น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ได้แก่ (1) ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลัก สิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ (2) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออันไม่เป็นตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคล หรือหน่วยงาน ที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป (3) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครอง

สิทธิมนุษยชน (4) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน (5) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นใดในด้านสิทธิมนุษยชน (6) จัดทำรายงานประจำปี เพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน (7) ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา (8) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าไปเป็นภาคีสถิติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (9) แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ในกระบวนการออกกฎหมายไทยทุกฉบับจะต้องนำหลักการเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าร่วมประกอบ การพิจารณาคำเนิการด้วยเสมอขาดเสียมิได้ กฎหมายที่ถูกต้องสมบูรณ์ต้องสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อาจกล่าวได้ว่า “หลักสิทธิมนุษยชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกฎหมาย” เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับการคุ้มครอง” มาตรา 25 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคล

ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรานั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตรีบทเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” ในส่วนของเจ้าพนักงานตำรวจนั้น เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายโดยตรงในต้นทางของกระบวนการยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินการบริหารจัดการภายในองค์กรปรับปรุงพัฒนากฎระเบียบ ข้อกฎหมาย และยุทธวิธีในการทำงาน เพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่น กฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ข้อที่ 2 ที่ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งต้องกระทำโดยไม่เลือกปฏิบัติและการทารุณกรรม “การไม่เลือกปฏิบัติ” หมายความว่า การไม่ใช้ความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจส่วนตัวต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันเนื่องมาจากชาติกำเนิด เพศ ศาสนาหรือความเชื่อ เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ การศึกษา ความเห็นทางการเมืองหรือความเห็นอื่น ความนิยมทางเพศส่วนบุคคล ความพิการ สภาพร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม “การทารุณหรือทารุณกรรม” หมายความว่า การปฏิบัติหรือกระทำกรใด ๆ ต่อร่างกายหรือจิตใจของบุคคล ในลักษณะที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัส หรือดูถูกดักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ข้อ 8 “ข้าราชการตำรวจเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และตาม

กฎหมายอื่นโดยเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ” ในส่วนการจับกุมและการใช้กำลังกับผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย ได้กำหนดกฎเกณฑ์และระดับของการใช้อาวุธไว้ ตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ข้อที่ 17 และข้อที่ 18 ที่ว่าด้วยการใช้อาวุธ และระดับของการใช้อาวุธในการปฏิบัติหน้าที่

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ตามสนธิสัญญาที่รัฐบาลได้ลงนามรับรองให้สัตยาบันไว้ กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติภายในประเทศก็ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับความเกี่ยวโยงสัมพันธ์ที่ไปด้วยกันได้ในเรื่องของสิทธิมนุษยชน กฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย มีความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักสิทธิมนุษยชน การถกแถลงในวงสนทนากันอย่างกว้างขวาง การแสดงความเห็น ข้อเสนอแนะที่เชื่อมโยงประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กฎหมายไทย และการบังคับใช้กฎหมายอยู่บ่อยครั้ง เช่น การดำเนินคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงกับผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน การตรวจหาสารพันธุกรรม (deoxyribo nucleic acid) (DNA) จากเด็ก และการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นนั้น หากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรอิสระ ไม่ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ให้ทราบถึงสาเหตุและสภาพของปัญหาให้ถ่องแท้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง แล้วนำมากำหนดนโยบายแนวทางปฏิบัติที่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนเป็นระบบในทุกระดับชั้น ร่วมแรงร่วมใจเพื่อนำไปสู่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงและพัฒนาก้าวสู่เป้าหมายอย่างเป็น

รูปธรรม ก็เห็นทีว่าจะเป็นเรื่องยากที่ประเด็นปัญหาเหล่านี้ จะหมดหายไปจากสังคมไทย บทความนี้ได้นำเสนอ หลักสิทธิมนุษยชน กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และการบังคับใช้กฎหมายในส่วนของผู้ปฏิบัติงานตำรวจ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งโดยปกติแล้วการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละครั้งนั้น ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากผู้บังคับใช้กฎหมายได้กระทำโดยถูกต้องชอบธรรมตามอำนาจหน้าที่แล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน เพราะเป็นการกระทำที่มีอำนาจตามกฎหมายรองรับ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ในมุมกลับกัน หากการบังคับใช้กฎหมายได้กระทำไป โดยขาดความชอบธรรม หรือเกินเลยขอบเขตของอำนาจหน้าที่ ก็ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นกัน

หลักการและแนวคิดสิทธิมนุษยชน

หลักการแนวคิดสิทธิมนุษยชน (The Human Rights Principles) ประกอบด้วย

1. สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) มีคุณค่าของคนในฐานะที่เป็นมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) คุณค่า ในฐานะการดำรงตำแหน่งทางสังคม ซึ่งแตกต่างกัน และ (2) คุณค่าในฐานะความเป็นมนุษย์ ซึ่งทุกคน มีอย่างเท่าเทียมกัน การกำหนดคุณค่าที่แตกต่างกัน เช่น ให้คุณค่าของฐานะตำแหน่งหรือเงินตรามากกว่า นำมาซึ่งการลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการเลือกปฏิบัติ จึง

ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและเน้นคุณค่าของความเป็นคนในฐานะความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่ให้คุณค่าคนตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

2. สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ (Universality & Inalienability) สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นของคนทุกคน ไม่มีพรมแดน เป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ที่ไม่สามารถมอบอำนาจหรือมอบสิทธิมนุษยชนของตนให้แก่ผู้ใด เช่น สิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิของผู้ลี้ภัย สิทธิเหล่านี้ไม่มีการครอบครองสิทธิแทนกัน เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ธรรมชาติกำหนดขึ้นและมีกฎหมายรองรับ แตกต่างจากสิทธิการครอบครองที่ดินหรือทรัพย์สิน เป็นหลักการที่ทุกคนต้องปฏิบัติ

3. สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแบ่งแยกเป็นส่วนได้ ไม่มีสิทธิหนึ่งใดมีความสำคัญเหนือกว่าอีกสิทธิอื่น (indivisibility) เช่น เราไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่า สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีความสำคัญยิ่งกว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพราะสิทธิทุกประเภทมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

4. ความเสมอภาคและการห้ามเลือกปฏิบัติ (Equality and Non-Discrimination) การเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานในทุกสังคมและถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะเหตุที่เราเกิดมาเป็นคน ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นคนจน คนรวย คนพิการ เด็ก ผู้สูงวัย คนป่วย ผู้มีสุขภาพดี หรือบุคคลเพศใด แต่สังคมไทยยังมีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งเรามักได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ฝนตกไม่ทั่วฟ้า” “เลือกที่รัก มักที่ชัง” หรือ “รักลูกไม่เท่ากัน”

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
(Universal Declaration of Human Rights)
แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนแรก ข้อ 1 และข้อ 2 กล่าวถึง หลักการ
สำคัญของสิทธิมนุษยชน

1. ทุกคนมีอิสระ และเราทุกคนควรจะได้รับ
การปฏิบัติเช่นเดียวกัน

2. ทุกคนมีความเสมอภาค ไม่ว่าจะมีความ
แตกต่างกันในสีผิว เพศ ศาสนา ภาษา

ส่วนที่สอง ข้อ 3 ถึงข้อ 21 กล่าวถึง สิทธิ
ของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

3. ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในการมี
ชีวิตอย่างอิสระและปลอดภัย

4. ไม่มีใครมีสิทธิที่จะปฏิบัติต่อเราเยี่ยงทาส
และเราก็ไม่อาจจะทำให้ผู้ใดเป็นทาสของเราเช่นกัน

5. ไม่มีใครมีสิทธิที่จะทำอันตรายเราหรือ
ทรมาณเรา

6. ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่าง
เท่าเทียมกันตามกฎหมาย

7. กฎหมายเป็นสิ่งเดียวกันสำหรับทุกคน
กฎหมายต้องปฏิบัติกับเราทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

8. ทุกคนมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทาง
กฎหมาย เมื่อสิทธิของพวกเขาถูกละเลย

9. ไม่มีใครมีสิทธิที่จะจำคุกเราอย่างไม่เป็น
ธรรม หรือขับไล่เราออกไปจากประเทศของเราเอง

10. ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดี
อย่างเป็นธรรมและเปิดเผย

11. ทุกคนควรได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์
จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิด

12. ทุกคนมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือหาก
มีใครบางคนพยายามทำร้ายเรา ไม่มีใครสามารถ
เข้าไปในบ้านเรือนของเรา เปิดจดหมายเราอ่าน
หรือรบกวนเราหรือครอบครัวโดยไม่มีเหตุพอเพียง

13. ทุกคนมีสิทธิที่จะเดินทางไปไหนมาไหน
ได้ตามต้องการ

14. ทุกคนมีสิทธิที่จะไปยังอีกประเทศหนึ่ง
แล้วขอความคุ้มครองหากจะมีใครตามรังควาน
หรือ ตกอยู่ในอันตราย

15. ทุกคนมีสิทธิที่จะถือสัญชาติของประเทศ
หนึ่งๆ ไม่มีใครมีสิทธิที่จะยับยั้งการเปลี่ยนสัญชาติ
ของเราได้ถ้าเราต้องการ

16. ทุกคนมีสิทธิในการแต่งงานและมี
ครอบครัว

17. ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

18. ทุกคนมีสิทธิที่จะปฏิบัติศาสนกิจของ
ตนเอง และสามารถเปลี่ยนศาสนาได้หากต้องการ

19. ทุกคนมีสิทธิที่จะพูดในสิ่งที่คิด และมี
สิทธิที่จะให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

20. ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมการประชุมและ
สมาคมใดๆ โดยสันติ

21. ทุกคนมีสิทธิที่จะช่วยเหลือและเข้าไปมี
ส่วนร่วมในรัฐบาลของตน

ส่วนที่สาม ข้อ 22 ถึงข้อ 27 กล่าวถึง สิทธิ
ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

22. ทุกคนมีสิทธิในการประกันสังคม และมี
โอกาสพัฒนาทักษะของตน

23. ทุกคนมีสิทธิที่จะทำงานโดยได้รับค่าจ้าง
ที่เป็นธรรม ได้รับสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และได้
ได้เข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน

24. ทุกคนมีสิทธิที่จะพักผ่อนและมีเวลา
หย่อนใจ

25. ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับมาตรฐานความ
เป็นอยู่ที่พอเพียง และได้รับความช่วยเหลือทาง
การแพทย์ ถ้าเจ็บป่วย

26. ทุกคนมีสิทธิที่จะไปโรงเรียน

27. ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในวัฒนธรรม
ของชุมชน

ส่วนที่สี่ ข้อ 28 ถึงข้อ 30 กล่าวถึง หน้าที่
ของบุคคล สังคม และรัฐ

28. ทุกคนต้องเคารพใน “ระเบียบสังคม” ซึ่ง
เป็นสิ่งจำเป็นในการอำนวยสิทธิต่างๆ เหล่านี้ให้ได้

29. ทุกคนต้องเคารพสิทธิของผู้อื่น ชุมชน
และทรัพย์สินสาธารณะ

30. ไม่มีผู้ใดมีสิทธิที่จะแบ่งแยกสิทธิใดๆ ที่
ปรากฏในปฏิญญา ฉบับนี้ได้

กฎหมายไทยที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2560 เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครอง
ประเทศประชาชนทั่วไปจึงควรจะมีความรู้ความ
เข้าใจในสาระสำคัญ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการปกป้อง
รักษาสหสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นเมื่อถูกกระทำละเมิด
รวมทั้งสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างถูกต้อง
เหมาะสม ไม่ไปก้าวล่วงละเมิดกระทบต่อบุคคลอื่น
ซึ่งมีข้อบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็น
สาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน อันควรรู้ ดังนี้

หมวดที่ 1 บททั่วไป

มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ
เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับ

การคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความ
คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาว
ไทย

มาตรา 25 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชน
ชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการ
เฉพาะ ในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือ
จำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคล
ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับ
ความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้
สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือน
หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบ
เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่
ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไป
ตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีการตรา
กฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อม
สามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของ
รัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับ
ความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยก
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือ
ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละ
เมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความ
ผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับ
การเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมาย
บัญญัติ”

มาตรา 26 “การตรวจกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

มาตรา 27 “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คน

พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม”

มาตรา 28 “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิต หรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้”

มาตรา 29 “มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีกรหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกัน จนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 31 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

มาตรา 32 “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว

การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

มาตรา 33 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้นเคหสถานหรือ ที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 34 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้น เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพ ของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพ ของประชาชน

เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 78 “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่

(1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80

(2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

(4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117”

มาตรา 85 “เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่างๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น

สิ่งของใดที่ยึดไว้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น”

มาตรา 86 “ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น”

มาตรา 87 “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมี ข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้”

แนวคิดทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย

(Law Enforcement Theory) ภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมก็คือการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค ในส่วนขององค์กรตำรวจมุ่งเน้นการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำ ความผิดในสังคม นักอาชญวิทยาได้พัฒนาแนวคิดและขอบเขตปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมสังคม (The Philosophy of Enforcing Laws and Social Control) ให้รวมตลอดไปถึงการควบคุมพฤติกรรมจะนำไปสู่การกระทำผิดด้วย มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมาย เพื่อควบคุมความประพฤติและคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคม ตามหลักกฎหมายมหาชนในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือราษฎร แต่มิได้รวมถึงกฎหมายเอกชน อันเป็นกฎหมายว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรในฐานะเท่าเทียมกัน (2) รัฐเป็นผู้ได้รับอาณัติมอบหมาย (Mandate) จัดสรรเจ้าหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบ การปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของชุมชน ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด (3) การบังคับใช้กฎหมาย จะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรม (Justice Under Law) ปราศจากความลำเอียงหรือรังเกียจเด็ดฉันทันทีโดยสิ้นเชิง

สำหรับผู้ใช้กฎหมาย ได้แก่ (1) ศาลหรือผู้พิพากษา ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา เมื่อศาลพิจารณาข้อเท็จจริง จาก คำ ฟ้อง คำ ให้ การ ของ คู่ ความ และ พยานหลักฐาน ได้ความยุติชัดเจนอย่างใดแล้ว ศาล

ก็ต้องหาตัวบทกฎหมายมาปรับแก้คดีให้ได้เสมอ จะยกฟ้องโดยอ้างว่าไม่มีตัวบทกฎหมาย มาใช้ปรับแก้คดีไม่ได้ (2) เจ้าพนักงาน เช่น พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานอัยการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากบุคคลเหล่านี้แล้วยังรวมถึงเจ้าพนักงานอื่นๆ ที่ต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย (3) ประชาชน ที่นำกฎหมายมาใช้เพื่อปกป้องรักษาสีทิวทัศน์และหน้าที่ของตน และเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายรับรอง

การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน จะนำเสนอในมุมมองมิติของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยที่ใกล้ชิดกับประชาชน เป็นต้นน้ำลำธารของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่าการออกกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการที่จะบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนที่สำคัญ ได้แก่ การจับกุมและการตรวจค้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28 ได้บัญญัติเป็นหลักการรองรับเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ กล่าวคือบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย โดยหลักแล้วห้ามการจับและการคุมขังบุคคล การที่เจ้าพนักงานจะใช้อำนาจหน้าที่ดำเนินการจับกุมบุคคลนั้น เป็นเพียงข้อยกเว้นที่มีเงื่อนไขบังคับให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ด้วยเหตุที่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนการค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย ก็ใช้หลักการ

ทำนองเดียวกันซึ่งโดยหลักแล้ว จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ ประกอบกับ มาตรา 29 ได้กำหนดข้อสันนิษฐานในคดีอาญาที่เป็นคุณกับผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ นอกจากนี้ยังวางหลักเกณฑ์เรื่องการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีในคดีอาญาเท่านั้น จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ ส่วนคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันตัวต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจค้น จับกุม ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า โดยหลักจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ แต่มีข้อยกเว้นให้กระทำได้เฉพาะในกรณี (1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 80 (2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์ อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด (3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้น ตามมาตรา 66(2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออก

หมายจับบุคคลนั้นได้ และ (4) เป็นการจับผู้ต้องหา หรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117” ส่วนการค้น ซึ่งโดยปกติ ต้องกระทำควบคู่กับการจับตามหลักยุทธวิธีตำรวจ และเพื่อสืบค้นให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดี มาตรา 85 เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่างๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ วิธีการค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น สิ่งของใดที่ยึดไว้ เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อมีการจับกุมบุคคลแล้ว ก็เข้าสู่ขั้นตอนการควบคุมตัว ตามหลักการที่ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น และห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ในกรณีความผิดลหุโทษจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้ เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้ถูกควบคุมสามารถร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ในระหว่างการพิจารณาคดีได้อีกด้วย

การจับและการค้น เป็นมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญและจำเป็น ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการกระทำที่กระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดประการหนึ่ง กฎหมายรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์ วิธีการปฏิบัติไว้ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคล ในการปฏิบัติหรือใช้

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับข้อบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย จึงพึงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างที่สุด หากจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายก็ให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในวิถีทางที่น้อยที่สุด เท่าที่จำเป็นในการอำนวยความสะดวกธรรมเท่านั้น

หลักธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นแนวปฏิบัติที่ถือได้ว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของชนหมู่มาก ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ฐานะทางสังคม ภาษา และศาสนา เช่น หลักศรัทธาความเชื่อ หลักกรรม หลักเบญจศีล และเบญจธรรม จัดเป็นหลักการปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่หลายระดับที่จะเข้าถึงได้ตามความรู้ความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล มีความสอดคล้องกลมกลืนกันสนับสนุนกันจากระดับต้นไปสู่ระดับกลาง หนุนเนื่องไปสู่ระดับสูงตามลำดับ ด้วยการปฏิบัติฝึกฝนพัฒนาตนก่อให้เกิดประโยชน์ 3 อย่าง ได้แก่ (1) อัดตตตประโยชน์ คือ ประโยชน์ส่วนตน (2) ปรัตตประโยชน์ คือ ประโยชน์ของผู้อื่น และ (3) อุภยตตประโยชน์ คือ ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

การประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน สร้างได้ด้วยการศึกษาปฏิบัติปฏิบัติตามหลักการ (1) ทาน การเสียสละแบ่งปันซึ่งเป็นไปเพื่อลดละความตระหนี่ ความมักมากเห็นแก่ตัว และศีลธรรม (เบญจศีลและเบญจธรรม) ให้เป็นไปเพื่อควบคุมมิให้เกิดการประทุษร้ายเบียดเบียนกันทั้งทางตรงและทางอ้อม (2) สมာธิ ให้เป็นไปเพื่อความสงบตั้งมั่นของจิตใจ พร้อมจะทำการงาน และ (3)

ปัญญา ให้เป็นไปเพื่อความรู้เห็นจริงซึ่งสภาวะธรรมทั้งหลาย ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ (1) การใช้สิทธิเสรีภาพขั้นต้น ทางกายและวาจามุ่งส่งเสริมความเป็นส่วนตัว และ (2) การใช้สิทธิเสรีภาพ ขั้นสูงทางปัญญา มุ่งเน้นถึงการปฏิบัติเพื่อบรรลุผลหลักการดังกล่าวจึงมีจุดร่วมกันที่การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นการใช้สิทธิที่ถูกต้องมีลักษณะชักชวนให้กระทำ หรือให้พิสูจน์ตนเองด้วยตนเองเป็นสำคัญ เพื่อเป็นหลักประกันของการพิสูจน์ตนเองได้อย่างถูกต้อง คือ ไม่ก้าวท้าว ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ในสังคมไทยจึงต้องนำมาปรับใช้ใน 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านหลักภราดรภาพ สิทธิเสรีภาพในการอยู่ร่วมกัน (2) ด้านหลักความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นพลเมืองของชาติ ทั้งสิทธิมนุษยชนและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทล้วนมีการส่งเสริมให้ปฏิบัติความซื่อ สันนิษฐานให้กระทำความดีต่อกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงอยู่ในฐานะสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาชีวิตมวลมนุษย์ให้เข้าถึงสันติสุขทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวมตลอดไป

บทสรุป

ผู้เขียนเห็นว่า สิทธิมนุษยชนกับกฎหมายไทยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นเนื้อหาเดียวกัน จากข้อตกลงความร่วมมือของประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ที่แสดงเจตจำนงยอมรับยึดถือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์กติกาที่ตกลงเห็นชอบร่วมกัน แต่ละประเทศก็นำหลักการสิทธิมนุษยชนดังกล่าวไปออก

กฎหมายภายในให้สอดคล้องกัน กฎหมายของประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ในภาพรวมจึงมาจากแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันในส่วนประเด็นรายละเอียดเท่านั้น ลักษณะของกฎหมายนั้นต้องสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน กฎหมายฉบับใดก็ตามหากขัดแย้งหรือละเมิดต่อหลักการสิทธิมนุษยชนก็ไม่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือสำหรับบังคับใช้กับสังคมได้ แต่จะถูกต่อต้านไม่ยอมรับทั้งโดยผู้คนในสังคมภายในประเทศและระดับนานาชาติ

บทความนี้ได้นำเสนอหลักสิทธิมนุษยชนกฎหมายไทย และการบังคับใช้กฎหมายในส่วน ของเจ้าพนักงานตำรวจที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีข้อพึงระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หากกระทำการอันกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น จะต้องมีอำนาจตามกฎหมายรองรับเท่านั้น การบังคับใช้กฎหมายต้องกระทำเท่าที่จำเป็นในวิถีทางที่น้อยที่สุด และต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บุคคลที่มีสถานภาพอันอ่อนแอ เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคม ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ การขับเคลื่อนระบบการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ด้วยหน่วยงานใดเพียงลำพัง หากแต่ต้องบูรณาการตั้งแต่ระดับนโยบายรัฐบาล หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย องค์การอิสระ องค์การเอกชน และประชาชนคนไทย ดำเนินการไปตามบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสม เปิดรับความเห็นต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันออกแบบพัฒนาระบบงานใน

กระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย การบังคับใช้กฎหมายนั้นยังคงมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่ต้องมีกระบวนการที่ปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม และอำนวยความสะดวกยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมายนอกจากใช้หลักนิติศาสตร์แล้วยังต้องพิจารณาคำนี้ถึงหลักการบังคับใช้กฎหมายประการอื่นที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนทุกมิติ ประมวลพระบรมราชาโชวาทเป็นแนวทางสำคัญยิ่งซึ่งประกอบด้วยหลักการ แง่มุมในการบังคับใช้กฎหมายที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อน ทั้งมาตรการที่เฉียบคมและยืดหยุ่นอะลุ่มอล่วย เช่น “การปฏิบัติตรงตามกฎหมายทั้งหมดมิได้ จะต้องคำนึงถึงหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ไปพร้อมกัน” “เป็นความผิดพลาดราชการที่ไม่สามารถจะนำกฎหมายไปให้ถึงประชาชน” “กฎหมายจะอ้างความยุติธรรมและความถูกต้องเพียงตรง ขึ้นอยู่กับการใช้ที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์” “กฎหมายเป็นแต่เพียงบทบัญญัติที่ตราไว้เพื่อรักษาความยุติธรรม ผู้ใดประพฤติปฏิบัติด้วยความสุจริตแล้ว ควรจะได้รับ ความคุ้มครองจากกฎหมาย” “การถือโอกาสในการมีช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อการทุจริตนั้น เป็นสิ่งที่เลวทราม และกฎหมายต้องอาศัยกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง” ประชาชนคนไทยทุกคนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายควรศึกษาเรียนรู้อย่างลุ่มลึก และน้อมนำมาปรับใช้สำหรับการบังคับใช้กฎหมายในมิติมุมมองใหม่ที่ถูกต้องกว้างขวางขึ้น

ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจในการบังคับใช้กฎหมายก็คือ “เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

จะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้ผู้ถูกบังคับใช้ได้รับความถูกต้องและเป็นธรรม” ผู้เขียนเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมาย ยังคงมีความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงมิได้ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่พึงกระทำด้วยความระมัดระวังละเอียดรอบคอบ ซึ่งผู้บังคับใช้กฎหมายต้องกระทำอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่แข็งกระด้างหรืออ่อนแอเกินไป จึงต้องค้นหาจุดร่วมสายกลางที่สมดุล คือ

(1) หลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นการปกครองโดยกฎหมาย รัฐเสรีประชาธิปไตยยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชน ได้แก่ สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้ เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย เคหสถาน การติดต่อสื่อสารถึงกันและกัน การเดินทาง การเลือกถิ่นที่อยู่ การนับถือศาสนา ครอบครัวยุติธรรม สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ เช่น สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การมีและใช้ทรัพย์สิน การทำสัญญา สิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือพรรคการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง รัฐจะต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ ในบางกรณีรัฐจำต้องบังคับให้ราษฎรกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการบางอย่าง โดยองค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถล่วงล้ำเข้าไปในขอบเขตสิทธิเสรีภาพของราษฎร แต่รัฐต้องให้คำมั่นต่อราษฎรว่าองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกล้ากรายสิทธิเสรีภาพ ของราษฎรได้ ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งและเป็นการทั่วไปว่าให้องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล้ากราย

สิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ในกรณีใดและภายในขอบเขตอย่างไร

(2) หลักรัฐศาสตร์ รัฐเป็นกลไกในการปกครองประเทศ มีสถานภาพในทางกฎหมายที่มีอำนาจเหนือทุกคนในเรื่องการเมืองการปกครองโดยอาศัยกฎเกณฑ์ของกฎหมายเป็นเครื่องกำหนดกับศาสตร์ แห่งอำนาจ ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาพฤติกรรม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยคำนึงถึงเรื่องดินแดน ประชากร รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย

(3) พื้นฟูส่งเสริมพัฒนาวิถีชาวบ้าน ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ศิลธรรมจรรยา และหลักศาสนาอันดีงามที่เป็นรากเหง้าของคนในสังคม ซึ่งกลุ่มชนในสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สังคม ปลุกฝัง สืบทอด เรียนรู้ นำไปสู่วัฒนาการในการดำเนินชีวิตด้วยความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญา กำหนด ให้เป็นนโยบายและแผนแม่บทวัฒนธรรมของชาติ มีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน เชื่อมประสาน ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน ประชาชน ค้นหา รูปแบบวิธีการปลุกฝังไว้ในจิตใจ ของประชาชนคน

ไทยโดยให้ความสำคัญมุ่งเน้นตั้งแต่วัยเด็ก หากสังคมใดมีสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน ก็ชี้ชัดได้เลยว่าสังคมนั้นย่อมมีฐานรากของความสงบสุขอย่างแท้จริง

การบังคับใช้กฎหมายในแต่ละครั้ง ผู้บังคับใช้กฎหมายจึงต้องคำนึงถึงหลักนิติรัฐ หลักรัฐศาสตร์ และหลักการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ศิลธรรมจรรยา การอำนวยความสะดวกธรรมชาติประกอบกันด้วย ประเด็นที่สำคัญ เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันก็คือการฟื้นฟูส่งเสริมพัฒนาวิถีชาวบ้าน ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ศิลธรรมจรรยา และหลักศาสนา หากสิ่งดีงามเหล่านี้เกิดขึ้นและดำรงคงอยู่ในสังคมไทย ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายก็จะลดน้อยลง ถึงแม้ว่าเป็นการยากยิ่งที่จะสร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสังคมไทยยังคง มีความจำเป็นอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องร่วมมือกันขับเคลื่อน สร้างเสริม ป้มเพาะ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ญาติ มิตร ละแวกบ้าน โรงเรียน สถานศึกษา ชุมชน และระดับประเทศ เพื่ออนาคตที่ดีของลูกหลานคนไทยในภาคหน้า

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2560). *บทสรุปสำหรับผู้บริหาร วาระแห่งชาติ: สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2560, จาก <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/index.php>.
- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2551). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2560, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *กรอบทิศทางยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรม ตามกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2560, จาก http://www.m-culture.go.th/th/ewt_dl_link.php?nid=7162
- กลุ่มแผนงานและงบประมาณ กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). *พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2560, จาก http://www.m-culture.go.th/plan/more_news.php?cid=11
- บุญแทน มะลิอ่อน. (2554). *หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน*. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.mcu.ac.th/site/thesiscontent_desc.php?ct=1&t_id=826
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2551). *ประมวลพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวกับกฎหมาย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2560, จาก http://web.krisdika.go.th/data/serve/tha/acknowledge/acknowledge_26_files/frame.htm
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2560, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law1/%c306/%c306-10-2560-a0003.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2560, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A481/%A481-20-2542-a0001.pdf>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). *กฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2560, จาก <http://www.jaray.police.go.th/2014/pdf/14.PDF>